

— Բուսիս սեֆիրի ժեներալ իգնատիեֆ հազրեթլերի, քի իւշ հաֆթա գատար էվլէլ րէսմի ուպուտիյէթլերինի Յար, հազրեթլերինէ իյիւ իթմէք իչին իկատիուտա ազիմէթ իթմիշ իսի, պու քաղար կիւնի թաման նամ վաքօրա Պիւլլիք-տէրէլէ միւվասէլէթ իթմիշէր ալիյի

ԷԿՐՈՐԱ ԲՈՒԹԻՊԱՍԸ

« Բրուսիանըն նիմ րէսմի դագէթաւ օլան և կագէթ տիւ և օր և նամ դագէթաւ Գօպէնցուն Բորէրաթոր և արօլէօն իլէ Բր. րուսիա գրաւը հաղարաթը պէնինտէ պիր միւլապաթ վուգու պուլմաւը իհթիմաւ լինէ տայիր օլան թէվաթուրա պազը մէրթէպէ իթիմաւ իթմէքուն տիր :

« Մէգքիւր դագէթանըն գալի ինձէ պու իթիմաթ միւլապաթ : Սայպուրկաւ իմրէրաթոր և արօլէօն վէ Թրանուօա-Թօ. գէթ հաղարաթը պէնինտէ օլան չիմտի. քի միւլապաթաւն Նէշէթ իտէձէք օլուպ, պիր գալ և կիւնտէն պերու Բրուսիանըն նիմ րէսմի դագէթաւարընըն մէտն ու սէնա վէ թահսին իլլէմէքուն օլուպ. լարը սուլն ու սալան իւմիտէրին թաւ տիր իտէձէքսիշ :

« Հայ պու քի, Մ. ար Պիգմարգ, քէն տի նիմ րէսմի դագէթաւարընըն թէպտի ի Նիքեար իթմէք իլին գուհուրա կէ լէն պու դպրէթիլէրինտէն պիր փայտէ հասը օլապիլէձէ կինէ չօգուգ էմիտէ. թի օլմաւընտան, Սայպուրկ միւլա. գաթընտան հասը օլմաւը իհթիմաւալէն պուլունան Նէթիմէլէր վէ Գօպէնց միւլա. րապաթը շանէա վուգու պուլմաւա իհ. թիմալինէ գարը, ձէնու պտէ ապու օլուն. մաւընը գորգաւ պու իթիմաթա մու. գապիլ, քէնտիսի տալի չիմալտէ միւլ. թէթիլ հաղարաթաւալ էվէլինտէն քէն. տիլի գորու մաղա պաշաւըն ար :

« Վէ պու սէպէպտէն նաշի տիր քի, Պէլլին վէն Սէն Բէթէրապուրկ գապիլէ. թօլարը պէնինտէ սրգը միւլաքէրաթա տէվամ օլունմաղաւ տըր : վէ պու սէ. պէպտէն նաշի տիր քի, Բրուսիա գրաւը ալըն Ա7 սինտէ Գօպէնցուն Պէլլինտէ ալ. տէթ իթմիշ տիր քի, Գարիսի թէրք իթ. սիշ օլուպ վէ Բրուսիա մէմալիթիտէն կէ. չէրէք քէնտի մէմալիթիտէ կիթմէք իւգ. րէ պուլունան Գոլէա գրաւը իլէ թէսա. տիւլի իտէրէք կէթիւլիսի :

« Պու տէվէթ կիտիշ վէ կէլիլէրի, էվէլինտէն մէշլէրէթ յէ օլան պու կէ. րիւլմէքիլէր, պու տէվամ օլունան միւ. գաթէրաթ, էվրօպա բօլիթիգաւը մու. վագէնէսի իւգէրինտէ սահիհէն պիր թէէ. սիլլէրի օլաձաձը տըր, վէ նիհաթէթ պուլար միւլմէսի թարաթընտան իլլի. եազը չէտիտ իլէ արգու օլունան սուլ. հուն իպգասընա մուվաթիթա օլապիլէ. ձէրէր մի տիր, պու խուսուստա ձալի իլլիպահըմը օլաւ սէգա տըր, գալ քի պազը հիւքիւմէթէր քէնտի հըրս ու թամա իլիէթէրին եիւրիւմէք իլին իսրար իթմէքուն օլուպ, վէ քէնտի սինօր. տաշարընըն մէնթաթընա վէ իգթիլա իտէն եէնի էվրօպա մուվաթէնէսի գար. չը աշգաւաւ աշգա քէնմիտէ իթմէքուն տիրէր :

« Պու տէշլէտիլէրիմիլ պէօլլէ օլմա. մաղ իլին, Գարգ իթմէք լաղըմ կէլիլ քի. Բրուսիա տէվէթի քէնտի մէվ ձուտիտէ. թիլէ պիրիմիլ շարէսի օլան բօլիթիգա. թարիլիտէն վագ կէլիլ, եանի պիւ. թիւն Ամանեանըն հարպիլէձէ նէղարէ. թիլին քէնտի էօհտէսին կէլիլմէք նիլէ. թիլտէն կէրի տուրսուն : Քէպալը Գարգ իթմէք լաղըմ կէլիլ քի, Բրուսիա տէվէթի տալի, քէնտի գուլանտըր բօլիթիգա. սինտան տահա էվէլ էպու էձաւտուտան օլան քնաթիլի իլլալէթէրի պէր թա. րաթ իթմին, քի իսթէր իսթէմէլ քէն. տիլին Գարգ թարաթընա սիւրմէքուն տիրէր :

« Իմաի Բրուսիա իլլիթիլէն Գօմուշ օլուպու թէլլի Ամանեանըն հարպի. ելէձէ իտար վէ նէղարէթիլի էլլին կէ. չիլմէք էմքեարընտան վագ կէլէպիլի մի. խալըր, չիւքի, օլ վագըթ Ամանեանըն սերպէսիլէթ թարաթաւարըն տնիլիլէն էթրէար ու նիլէթիլիտէն պաշա կիլ. ի նիլէթ վար տըր մանեաւըն վիլէձէք. լէր վէ Մ. ար Պիգմարգը թէրք իտէրէք վէ օնա գարըն կէլէրէք, միլլէթիլ օլա. տէսի իլէ թէլէպիլի օլունմուշ օլան ի. չին, վագա ելինտէ ալիլ մէպտէ իլէ իլի. թամընա դարթիլ վէ տէվամ իտէձէք ի. սէլլէրտէ, Գաղաթ պու գալիլէթ իլի եա. լընը Բրուսիա մէմալիթիլին թանդիմ ու թէլլիլինտէն իպարէթ օլաձաձ տըր : Չիւքի պու թրգալար Մ. Պիգմարգըն է. լէ կէլիլիլի մէնթաթընտան իւ. թիլիթաւ իթմէք նիլէթիլ իլէ տիր քի, ալըն մուվաթէթիլի գապուլ իտէնօր. լար :

« Ճէնուպի Ամանեանա պուլունան մէմալիթիլի գապիլ իթմէք նիլէթիլտէն վագ կէլմէք, վէ հէր նէ խուսուստա օ. լուր իտէ օլուն, էվէլինտէն չըգմըն օլ. տուգարը վիլանտան շաշմաղ խուսուն. լաղը, միւլմէրէա Մ. Պիգմարգ վէ Բր. րուսիա գրաւը կիլիթօմ հաղէթիլի ի. չին հիւքիւմէթտէն տիւլմէքիլիտէ սէպէ. պիլիլէթ վէնձէքիլ տիր քի, օլ վագըթ պու տիւլմէքիլի վագթի կէլմէսի տա. խի չօգ սիւրմէք :

« Բրուսիա տէվէթիլին կէլիլտիլտէ, վագաւ պուլուն հալի օլ գաւաթ գարը. չըգ տէլի իտէտէ, օ տալի ալիլ թէհի. քէլիլէթիլէրէ միւլաթէնի տիր, Ծէօյ. լէ քի, էօրթ ու քէսիլ իլէ հիւքմ իթմէք իսթէլէնիլիլին հըրս ու թամաւընա էնկէ. օլան շէլ, ձէմիլէթիլ պէլէրիլէնիլին թահ. սիլի մէտէնիլէթ վէ թէգաւտուրմ իլլէ. մէսի խուսուստա օլուպ իլլընար օ. լունմաղ պիր սահիհէր տիր, էկէրէն պու մէտէնիլէթ վէ պու թէգաւտուրմ, միւլաթէլիլ Գիւնիլ պէլլինտէ օլան թա. պիլի գրաւիլէթիլին հիւ օլմաղաւ թիլիլա. ձա, թէնէգիլ պուլմաւընա եարտըմ :

Իտէձէք իտէ, մուղալիլի օլաւագ տահա գիւտտէ օլ խուսուստէթիլին գալի վէ սա. հիհ սուրէթտէ մէլտանէ կէլէձէկինտէ չիւքնէ էօգ տուր, չիւքի օլ վագըթ մէ. տէնիլիլէթ վէ թէգաւտուրմ սայէսինտէ, օլ գրաւիլէթ վէ խուսուստէթ իւգէրին. տէ հէր պիր Գիւն տէրին միւլաւալար իթմէքիլէ միւլաթէտիր օլաձաձ տըր :

Իմաի պու սուրէթտէ, թարաթը հաղ. րէթի միւլիլէքանտէն թիւրքիտա իձ. րաւընա թէլէպիլի վէ հիւմէթ պուլ. րուն իսալաթ, քի մէմուլ օլունտու. ղու վէձէ իւգէ, պու մէմալիթտէ պու. լունտէ էհալիլին տհալը ձէմիլէթիլ թան. ղիմ ու թէձտիլին չօգ շալուք մու. վաթիթա օլապիլէձէք տիր, խուսուսի. լէ մէգհէպէ խուսուստէթ վէ իտաւա. լարըն աղալմաւընա շալըլըտըր հալտէ, իլպու իսալաթար թիւրքիա իլէ Բու. սիա տէվէթիլի պէնինտէ կէլէձէք ղէ. ման իլին էն գիւտտէ թալիմ ու թէր. պիլիլէ վէ էնձէսիմ օլաւալարտան գիւտ. աւ, ղպէթ զօր իլէթ հ օլունապիլի կիւլիլէր սաւըրաձաղընտա չիւքնէ էօգ տուր :

« Իմաի Բրուսիանըն իլի եիւլ սէնտէն պէրու բօլիթիգաւընա էսա թուլթու. ղու կիլիլիլիլէթիլինտէ ալիլա պուլուն. տուլունմուլ հալտէ, վէ քէնտի նիլէթ ու մագսէտիլին հուսուլինտէ մուվաթ. Գաղ օլմաղ իլին պազը մէրթէպէ սու. հուլէթ վէ եալուտ թուրաթը տալի պուլունտու ղու թագալիլտէ, պէօլլէ պիր աղար վագըթտա, հիւ Բուսիա գալըրպ. տա նիլէթիլտէն վագ կէլէր մի, վէ էպա ու էձաւտուրտան թէնպիլիլէր իլլալէթ օլունմուշ բօլիթիգաւընա էլլէք իթմէք վէ եալուտ եարանմաղ նիլէթի իլէ պէր. թարաթ իտէրէք տէլիլտիրիլ մի :

« Պու իլի թարգ էթրէար տալի, եանի կէրէք Բրուսիա վէ կէրէք Բուսիա տէվէթիլի պուլունա պէօլլէ իտէրիլտէ. ի պէլլէթ, իլիսի տալի մէմուլին գալ. իլ վէ գապուլ օլունմաղ ղիլիլմէր տիրիլ, վէ հաթթա նէ հաձէթ, միւ. շարիլէսիւմա տէվէթիլին հէր պիր բօլիթիգաւա հարէթէթիլի, հէր պիր եէնի եարտըլարը իլլէրի քէնտի կիլիլ նիլէթիլինտէն իլիսիլին տալի վագ կէլմէմիշ օլաւալարընա ալիլքաւ սու. լէթտէ թէպէլիլին իտէրիլ :

« Տիմէք տիր քի օլ վագըթ, վէ պի. նաէն ալէս մէպուրի օլարագ, Գրան. սա իլին Բրուսիաւա գարը վէ Ալսիլիա իլին տալի Բուսիաւա գարը գաթիլէն խուսուստէթ ալիլալէթիլի պուլունտու. ղու պիր գաթ տահա գիւտտէ վէ սու. լէթի գալիլէ վէ սահիհէտէ գահիլէ չըգար քի, պու տէլէթիլու հալի կէօր. մէմէք իլին, էվրօպա մուվաթէնէսի օլ. մագաղըն սուլն իսթէնէլէր պիլէ կէօլ. լէրիլի գաթաձաղտա տըրլար :

« Ինչպէս չիմտիք չափման պատուար քի : Ոայրպէս միայնակ շաւտ պուստ պիտի մտադրուի որպէս զիսկ : Եւ որպէս թէ չիմտիք չափման կէտերէն անոնք որոնք չափման չափման տրոյ :

« Միւս կողմէն զի կիւնակիւն զը. հազար պուստ չիւ պիտի չէ իտեմեզեր : պուստ հաւ սեպիտիկիմիկ կիւ պիտի չէ : քէնտի է չափման թիւիկիւստ սու. լարը նէ որպէս տէրի էնտիւտէ պու. լուստն չիւ քիւ մէկէր իւզերինէ պու. կիւնքի կիւն չէր վազըթուան գիւտտէ զայլ տալէթ իւտեմէթ տիր :

« Պուստ չիւ մէկ պուստ հաւն նէ տէրէ. ճէրէրէ գաւտար թէ չիւ քիւ զու. կէրէր Թրանտա վէ Թրուսիա վէ կէրէր Թ. վաթիւս վէ Թուսիա տէրէրէրինն բէթ տիրա պիտի որպէս զարընա իւքեթ զու. մուսուգ տուր : վէ պու տէրէրէրտէ պու. լուստն էր պուստ թիւիկիւստն քեւի. թէսի տախի տախ քէնտի քէնտի տիրա ա. տախտաւազար : էրի պիտի քի պու տա. հաւի հազըրէտէն չոգ թէ չիւ քիւ վազա. լար գուսուրա կէրէպիւր : վէ միւսէր. բէթ տուրէթ տէ հաւ ու թէսվիտէ օրու. մաւր էրէմիւտէթ տէն տիր :

« Պուստ հաւ ու թէսվիտէնն տուր ու տախ իւզըր օրմաւրնա Թրանտա տէրէ. թի գաւտար քեւի թէսվիտէր տա. իւտաւր վէ զայլէթ իտեմէթ տիր մը : քեւի քի պու սիւտէ ճէպազ վէրմէյէ միւզթէտիր օրապիւտէ իտիր :

« Թաւաթ չէր հաւտէ տէրէթէրին չիմտիք օրան միւրազաթար : միւթթէ. թիւ պուստ չիւն զայլէթ իտեմէթ տիրա ա. զու. վէ տէրմա օրուստն միւզաթէրաթ : պաւ. զա պիտի չիւտէ մէկն օրմաւրնա : իւ. լա պու հաւն թէսվիտէնն պիտի թա. թիւ պուստ միւրաւրնա իպարէթ տիրէր :

« Պու թարիւ պաւիւ պաւ պիտի չէ օր. մաւրա : իւրա պիտի Թոնկրէ մէճիսի թէ չ. քի օրուստա : իւրապաւն ճուգուգու տմէթ կէտիւթէրիւտէ : վէ 1815 սէնէ. սի ահտաւտէրի շազգ վէ լաւ օրմաւրն օրուստն : անյէրին երիւնէ : եւնի. տէն լապիւ տու օրան էրուպա մուստէնէ. պիտի իհտաւ իտիմի ահտաւտէրի ազա օ. լուստաւ տրոյ : եւ նազա պու հուգուգ վէ պու մուստէնէ իպարա իթմէթ ի. չիւն ճէնկ օրուստա տրոյ :

« Իմտի պու իթի սուրէթ տէ հաւ ու. թէսվիտէ օրուստա թարիւգիւն գաւդի. սիտէ գիւտտէ միւթթիւթ կէտիւթիւր : եւնի պու իթի թարիւգիւն գաւդիսի իւտ պու մէտէրէրին հաւ ու թէսվիտէ օրու. մաւր իհտիմի վար տրոյ : Պու պապաւ էրքեթար պէստն իթմէթիւտէ ճէտարէթ իտեմէթ իտի իտէրտէ : Թարիւտէրէր սէյ. լէտիկիմիկ հաւտէ : պիտի Թոնկրէ մէճիսի թէ չիւ օրուստա իտուստա : քեւի.

Թէսի տէրէթէր : Թիւթիւթիւտէ էրիւ. էրքեթար վէ իտեմէթ պու. լուստաւաւա : վէ իտուստա իւտ : չէր պիտիսի պիտի պիտի իտեմէթ տէն աւարաւն մէն Թարիւթարընն մուստէնէ սիւնի : անձադ վազ իտէպիւր օրան հազըր թաւաթիւթաւա իտադ օրմաւր. լարընն էրէրինտէն կէտէրինէ աւարաւ : օլ մէճիսէ իւրազ վէ տախի պու. լուստա. պիտիէր իտէ : օլ վազըթ Գոնկրէ մէճ. իտիւնն թէ չիւ քիւ տախի վիճուտէ կէրէ. պիտի :

« Գոնկրէ պու մուստէրէր իւտ օ. տուգու հաւտէ : վէ չէր քէտտէ օրան է. քեւարըն չիմտիքի հաւնէ պապարաւ : վէ իտուստա իւտ : թէ չիւ քիւ թաւաթիւթաւա պու. լուստն իտաւարաւ նազար օրուստա. իտ թաւաթիւթաւա : պու. լուստն իտաւարաւ կէտ. թէրիւթ տէրի տախ մէճու օրուստաւա :

« Իմտի տիրաւ տիր քի պու պապաւ տա. լա եւնիւրմաւր վէ եւտաւ եւնիւր պէրէ. մէթ տախի ճայիւր տէրի տիր : վէ բոլիթի. զանն սոնարընտա Թու. լուստն պու. լուստն տու. զու. չիւ փիւտէն միւստաւնի տիր :

Ինչ :

ԶԱՅ ԳԻՒԴԱԿԱՆԱՅ ՈՒՄԱՆՆ ԴԻՒԿԱՅ
ՅԱՆԱԼԻ ՎԻՃԱԿ Գ. ԳԼԻՈՒԹ Գ. ԶԱՍ-
ՈՒՄԱՆՆ Ի ԿՈՑԵՐԵՐ

Զայգ մաւնն միւր զընտնիւր Կոնքեր : Խորհրդէրն քիւ օթապաւն անգ գիւնր : Բայց նախ երկրի սահմանապաւն ճոն եկեր : Բաւնէն շաւ իսկ ճիւտար իւր ընկեր : Ի ճոն սոցա իսկ ճիւտաւն չուարիր : վաւն ապարիկ իւրընկալ ոք մեզ չը ինքն : Իւր թէ չը ինն օրմիւր չիւտն շար գոգըր : Սակաւն ապարիկ միւսաւր գրով չի հաւոնր : Այն իսկ ճիւտաւն օրմիւր իւր իւր երկու հաւ : Պէտք է սոցա մէկն տկամայ տայ հարկաւ : Իւ անոնք որ ու մը իսկաւն չեն ուտիր : Բանի պարարտ գաւն իւրիւնն սոցա կեր : Ագաւորին իւր Եարայի որկորով :

վաւնեւալ ուտն գոն եւն անգաւ շաւելով : Դիւնր միւր լոյս իսկ ճիւտաւն ճոնաւտ : Անքուն սպաւ տանէ սոցա երկիւրաւ : Առաւ առաւ թաւաւորէն աւաւաւն : Աննն : սակաւն իւրեւն ճիւտաւն բան : Գիւ շաւ լաւաւաւ պարտիր եւ Ասիայ : Դոգ վաւայ պէս անաւալ երկրի ճիւտաւն : Բրթաւ իւրաւն եւ իւրեւ տէր մի արքայ : Իւ սեպն ոչ թէ միւտիր է թէ փաւայ : Այլ սահմարձակ ուգաւ տեղեր կընթանն : Կոփեւալ բերն : եւ չիւ նոցա ոք ստան : վասպուրաւկան երկրի շայց պաւ է կեանք : Ինչ կեանք : Թէ ոչ : Դեմ : Կեղեքուի : Եւ լկանք :

շարիւրաւոր լեզուէ լաւ հաւաւ քան : ճան երանի օրք կան ալմիկ գերեքման : Դիւ կտրէ ալգ պատմութիւն չիւնի թէ : Զայն ընթերցող շափէն աւել արտաւորէ : Պրիւր Յիսուս իտաւ ճիւտ մի մեր փաւ : Տես տուաւտաւա : եւ տուր միւր մերն : Կոթեւն : Ապա թէ ոչ : ալ տանելու ճար չկայ :

Ձեռնա գաւգ : եւ մի մաւտն ճոն սոցա : Երկաւ վաւերա կոնքերայ միւր տեղի : Նստեալ ի ճի վերի Սիփան գնացի :

Ժ. ԳԼԻՈՒԹ Գ. ԶԱՍՈՒԱՍԵՆ ՅԱՐԾԿՈՑ ՎԻՃԱԿ
Բնակչաց մեծ մասն աղքատութեան շըգ. թայով :

Ինչ շարաւար պարաւանգեալ կան լոպ : Եւտեր չը ինն մերկ ու բորիկ հոլանի : Որք շիտողացն հաւն հոգիսն յիւաւի : Ամաւ տաքին : ճոն գրտին ստանաւաւ : ճոկան : միթէ քար եւ սոքա տէր Աստուած : Արծկոյ պէս գիտցիր Արճէն եւ Թիւար : Զորք կլկէ աղքատութիւն շարաւար :

Իմ ծովացեալ մեղաց համար այս տարի : Իր թոյի կտաւ իստն զուրու լաւաւոր : Արծկոյ գիւզք ծախէ վաթսու միւտ շարաւն : Եւ քոռ մի հատ կաւնէ ահա նորա գին : Իսկ ճիւտաւն քանի քիւայ հաւ ծախ : Որ ընտանեաց բոլորովն եւս լաթ չիւտէ : Կարողութիւն շտակաւով աւաւայ : Իսկ ընտանիք նոյն վիճակին թող կուտայ : Զաղար բերան այն մարդոյն տան երանի : Որ մերկ ծաւուկ չապիկ : վարաւք մի ունի :

Նոքա որ այժմ սոցա վերայ բոնանն : վերջ Արարչին ինչ պատախան պիտի տան : Զարկաւաւան զրկողութիւն պիտոյ չէ : Այլ պէտք է որ շար զաւակին իննաւէ :

Եարուստիւի :

ՆԵՎԻՅԷ

(ԹԱՆԻՐԱՐԱՐ ՄԱՍՈՒՍԷ)

14 օգոստոս 1867 Մանչեսթէր :

Պոստէյէ եազըն բէթ տէրէթիւտ սուրէթ տէ պիտի չը ինն թէր գաղաւր վաւու պու. լուստն տուր : Եւոյլէ քի ա. լապաւար քեթրիւ իւզերինտէն կէտիւթ. լէրի էոնաւտէ : թաղընը շաւա տէ օ. քիւ. լու. չէր : 30 քիւ շարաւն : չոգ քի. չիւր եարաւանը : վէ բէթ չոգըր տա. իսկ զայպ օրմաւր շար տրոյ :

— Բրուսիտ տէրէթի թարաթընտան պիւթիւն քէնտի մէմալիքիւտ պու. լու. նաւ 1500 նու. թուա գաւտար ահալիսի օ. լան մէմէթէրին քեւի թէսվիտէ թէ. լէկրաթիւր մէրքէրի ինչա օրուստաւա գարար վիթիւպ : մու. ճիւտաւն լիւրաւաւ տախի պէտ օրուստաւա տուր :

Ձանն իտերիւմ Գայսերիւտէ պու. եւ. քիւնին հէման 20 գաթը է հաւի օրմաւր տրոյ : հաւա թէ լէկրաթիւր օրմաւր չոգըրնտան ինչիւմիւր տիր : քոսթաւա հաւի թիւտէն մալիւ մաթըմ եօգ իտէտէ : ինչիւմիւր նէգարէն : հաւա մէթթու. պու. տիր հէմի 100 փարա օրու. 4 տիր. հէմիւր պիտի մէթթու. ինչ 10 զու. լու. : ալմաւաւա ինչ : Ինչ մէթմէպը ինչիւ. թէրաւա իսկ : 4 տիր հէմտէն պիտաւ տաւա գիւտտէ պիտի մէթթու. չէր պիտի Թարաթա 13 փարա ալմաւաւա տրոյ : տիր. մէթ տիր քի : Թիւրքիւտա քոսթա իւ. թէ. լէ. թիւ ինչիւմիւր ինչիւմիւր 22 գաթ

